

KÖZMŰVELŐDÉS

Felelős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztári-, az esetleges reklám-cikkek pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden vasárnap.

Az előfizetés díjai:

Egész évre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 Kor
Félévre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Negyedévre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2

— Hirdetések díjazás szerint. —

Az erd. róm. kath. status középiskolái.

II.

Senki sem tagadhatja, hogy az oktatás rendszeressége és sikere nagyban függ a helyiségtől.

Az iskolai épületek fekvése, beosztása, berendezése, nemcsak a higiénia, hanem az oktatás szempontjából is különös figyelmet érdemel. Középiskoláink többsége, négy, részben új, részben régi (a kolozsvári), de a célnak megfelelő épületben van. Annál nyomoroságosabb a helyzete három intézetnek (mvásárhelyi, kézdivásárhelyi, csik-somlyói), melyek azonban remény szerint szintén új épületekhez fognak jutni.

Már most, midőn iskoláink munkásságát, belső életét akarjuk olvasóink előtt bemutatni, mi lehetne rajzunknak legelső vonása, mint iskoláink vallás-erkölcsi életének bemutatása. „A mi főgimnáziumunk katolikus és magyar. Mint katolikus egyetemes szeretettel ölel keblére mindenkét vallás- és nemzetiségi különbség nélkül s egyaránt részletet mindekit szellemi javaiából, mint magyar pedig szolgálja a ha-

zát, hű fiakat nevelve annak.“ E szavakat mondotta Püspök urunk 1900. márc 29-én egy nyilvános ünnepen egyik gimnáziumunkra vonatkozólag. A mit az egyikről mondott, azt alkalmazhatjuk valamennyire.

És e szavak röviden és velősen jelzik oktatásunk egész irányzatát. A vallás és haza!

A vallásos érzés intenzívvé tétele nemcsak elméleti tanítás útján történt, hanem gyakorlati módon s példaadással. Seholy sincs a példának oly hatása, mint éppen a vallásos érzés megerősítésénél. Püspök urunk, intézeteink legfőbb igazgatója, valamennyi középiskolánkat meglátogatta, egyiket-másikat többször is. Látogatásai ünnepeket jelentettek az ifjúság előtt. Mindegy megragadta az alkalmat, hogy az ifjúságnak lelkére beszéljen, tanácsot adjon, hogy büzdítsa őket. Az öt napig tartó szentgyakorlatok alkalmával, melyeken az ifjúsággal együtt a tanárkarok is résztvettek, ott volt mindenik intézetnél s kérte, intette az ő fiait, hogy minden erjükkel igyekezzenek lelküket rendbe hozni, tisztára mosni. A jelentések mindenike lelke-

sen emlékezik meg e szentgyakorlatokról, a mi minden esetre a kellő eredmény jele.

Ifjúságunk a zordon téli időket kivéve minden reggel misét hallgatott, ünnepnapokon mindég. A vasárnap délutáni vecsernyére való járás ez évben már nem volt kötelező, hogy maradjon ideje az ifjúságnak arra is, hogy pár órát a család körében szórakozhassék.

A vallásos élet élénkségét nagyban előmozdították az intézeteknél fennálló vallásos egyesületek és társulatok.

Ilyenek: „Élő Rózsafüzér“, „Mária Kongregacio.“ Olyik intézetnél mind a kettő működik, olyiknál azonban egyik sem.

Az ifjúság évente négyszer végez kötelező gyónást, de ezenkívül, miként az Értésítők általában kiemelik, nagy a száma azoknak, a kik úgyszólván hetenként önkéntesen végeztek szent gyónást és áldozást.

Látható e néhány sorból, hogy kath. ifjúságunk vallás-erkölcsi életének irányítására intézeteink a lehető legnagyobb gondot fordítják s ennek tulajdonítható az a jelenség, hogy súlyosabb fegyelmi ese-

T Á R C A.

Erasmus.*)

Irtá: Péter János. dr.

Erasmus 1467. okt. 28-án Rotterdamban született. Atyja Gérard de Praet goudai polgár volt, mely város Hollandia déli részén fekszik igen szép vidéken. Anyját Margitnak hívták és egy zevenbergeni orvosnak volt a leánya. Mint-hogy Gérard a leányhoz való viszonyát szülei és rokoni ellenzése miatt nem törvényesíthette, sőt azok őt talán könnyelműbb természeté miatt a szerzetesi életre akarták kényszeríteni. Titokban elmenekült Rómába, hol másolással tartotta fenn életét; később pedig mikor, szülei Margit halálának hazug híret közölték vele, a szerzetesi életre szánta magát. Margit a gyermek nevelésének szentelte magát és Erasmus anyjától örökölte nőies természetét.

Öt éves korában Utrechtbe került, négy év múlva meg Deventerbe hol a „közös élet testvérei“-nek iskolájában rendkívüli előhaladást tett, két évi ott tartózkodás után könnyelmű tudta Horatiust és Terentiust és teljesen elsajá-

titotta a skolasztikus bölcselet legfőbb részeit. Előbb anyját, majd esakhamar atyját is elvezítvén, visszatért Goudába. Majd a hercogebuschi szerzetes iskolában töltött két évet. Gyámjainak tartós, sőt zaklató készítésére, de kivált egy Werden(us) Cornelius nevű barátjának kecsesgető szavaira, noha majdnem három évi ellenszegülés után belépett a steini kolostorba. Öt évig (1486—1491) volt a kolostori élet lakója, de igazi megnyugvást a kolostori élet nem adott. Tanulmányai elősegítésére azonban jótékony befolyással volt, mivel egy Hermann nevű barátjával, a ki némi költői tehetséggel volt megáldva, szorgalmasan gyarapította ismereteit, sőt néhány kisebb iratával kiváló írói tehetségének is bizonyosságát adta. Így a többek közt már itt kezdhette az Antibarbari e. művét.

A tanultságról elterjedt hírek köszönhetten, hogy Bergen Henrik cambrai püspök, mikor a bitorosi méltósága kieszközölése végett Rómába szándékozott menni, Erasmus akarta magával vinni és az előjárásnál kieszközölte, hogy a fiatal szerzetes ezen célból vele engedjék el. Azonban a római utazás elmaradt, a helyett a szellemes és tudós Erasmus mint magántitkár öt esztendeig a püspök oldala mellett élt. Cambraiból a püspök ígéreteivel a párisi egyetemre

ment, hogy kivált hittudományi ismereteit tovább bővítse. Pártfogójának inkább csak ígéretben álló segítségével mellett sanyarú napokat kellett a Montaigu-intézetben töltenie. Sorsán később angol újak nevelésének elvállalásával könnyített, a kik közül egyik, Montjoie lord, pártfogását szeretett nevelőjével tekintélyes évdi adományozásával érezette. Ezen növendékének a számára írta Opus de epistolis conscribendis e. művét, melyet átdolgozva és csak sokkal később 1522-ben tett közzé. Párisi tartózkodása különösen nevezetes marad szélemének kifejlődésében, itt ugyanis teljesen az irodalmi tanulmányoknak szentelte magát. A görögnek is nagy hévvel fektűd neki és hogy annál nagyobb eredménye legyen törekvésének, görög műveket, így Hucianus párbeszédeit és Euripidnek néhány trágédiáját latinra fordította, mivel tanítóra nem akadt, hogy más úton tanulhasson.

Egy Hollandiába, majd Orleansba tett utazás után 1497-ben Montjoie hívására Angolországba ment át, hol meglegedettségében boldog napokat töltött és egész életére kiható baráti frigyeket kötött. Barátjai közé sorozhatta Morus Tamást, ezt a minden időnek egyik legmegragadóbb jellemű alakját. Colet Jánost a buzgó és jámbor életű papot. Sőt megszerezte Henrik hercegnek, a későbbi VIII. Henriknek barátságát is. Oxford-

*) Mutatvány egy nagyobb paedag. értekezéséből.

tek nagyon gyéren, mintegy elvéve fordultak elő. Intézeteinkbe azonban sok más felekezetű tanuló is jár. Ezzel kapcsolatban tehát felvetünk egy kérdést, a mely kényes ugyan, de annyira általános érdekű és oly szoros kapcsolatban van iskoláink belső életével, hogy fejtegetését el nem mulaszthatjuk.

Előre bocsátjuk, hogy a kérdés tárgyalásával nem bírni akarunk, a felsőbb hatóságnak ide vonatkozó rendeletével nem akarunk szembe szállni, csupán arra akarunk rámutatni, hogy ez intézkedés bizonyos tekintetben veszélyezteti azt a sok jót, melyet egyfelől annyi fáradsággal felépítünk.

Hogy állunk az intézeteinkbe járó másfelekezetű tanulók vallásos oktatásával? Ez a kérdés.

Mindenik felekezet kell, hogy gondoskodjék hiveiről. Be is jelenti év elején mindenik felekezet a maga hitoktatóját, az időszakokban el is küldik az érdemjegyeket az iskolák igazgatójához, de hogy aztán a valóságban miként folyt a másfelekezetű tanulók vallásos oktatása: arról az igazgatóságok semmit sem tudnak. És nem tudhatnak semmit, mert az oktatás az intézet falain kívül folyik. Ha folyik. De éppen az a rettenetes hiba, hogy — miként konkrét esetekből tudjuk — ez az oktatás igen sok helyt csak névleges. Egyik intézetnél voltak olyan tanulók, akik az év folyamán, alig részvéltek négy órai hitoktatásban. Már most el lehet képzelni, hogy milyen lelki vértességgel ellátva jelennek meg ezek az igazán árva fiúk a mi tantermeinkben, a

mi tanulóink között. Ki nem látja be, hogy ezek a fiúk, a kik közül akárhányszorosán még az Úr imáját sem tudja elmondani, észrevétlenül rombolólag befolyásolhatják a kath. ifjak lelki életét. A sok fáradság gyümölcse tehát olyan oldalról van veszélyeztetve, a melyre nem is gondoltunk. Iskoláink előjáróságának tehát nemcsak joga, hanem kötelessége volna a más felekezetűek vallás-erkölcsei oktatását is ellenőrizni. Ezt azonban a mai viszonyok között, midőn ez az idegen vallásoktatás az intézet falain kívül történik, nem teheti meg az igazgatóság. Minden tanulót minden tárgyban és minden tanárt ellenőrizhetnek, meghallgathatnak az arra rendelt hivatalosak, csak éppen az idegen vallású tanulók vallásoktatását, oktatóit nem. Már pedig úgy tartjuk, hogy bármely vallás szerint való lelkiismeretes nevelés is jobb, mint a teljes vallástalanság.

Az ellenőrizhetetlenség nemcsak vallás-erkölcsei, hanem nemzeti szempontból is káros. Határozott adataink vannak arra nézve, hogy egyik-másik hitoktató a vallás tanításra szánt órákat nemzetiségi eszmék és vad aspirációk hirdetésére használja fel.

Aztán a görög-keleti tanítólábul, a lutheránus pedig németül. Iskoláinkban a tanítás nyelve kizárólagosan a magyar s ime mégis előáll az az anomália, hogy a legfontosabb tárgyat, a vallást, idegen nyelven tanítják. Nemcsak eltérjük, de határozottan létrehozunk tanulóink jó néhány százalékának vallástalanságát és hazafiatlanságát. Létrehozunk pedig ezt azzal a régebbi keletű rendelettel, mely szerint inté-

zeteinkbe az idegen hitoktatók be nem járhatnak.

Ennek a rendeletnek intencióját jól értjük. Azt is elismerjük, hogy valamikor helyén való volt. De most, mikor kimutatuk, hogy mily kettős irányú és óriási veszedelmet hoz magával, meg nem állhattuk, hogy tisztelettel, oktatásunk vallás-erkölcsei és hazafias irányzatának szerezte-tétől áthatva, fel ne hívjuk az illetékes főhatóság magas figyelmét erre a körülményre.

Tudjuk jól, hogy a tradícióval szakítani nehéz dolog, de viszont azt is érezzük, hogy ha magasabb érdek parancsolja, a jövőt nem szabad feláldoznunk a múlt ábrándképeiért. Azt indítványozzuk tehát illő tisztelettel, hogy ezután a felekezeti hitoktatók ne zárassanak ki intézeteinkből, hanem inkább szoríttassanak reá, hogy a meghatározott időben és helyen ott tart-sák vallásoktatásukat. Ezzel elérjük azt, hogy kellő ellenőrzés alatt állván, az órákat rendesen megtartják, rendszeres vallásoktatást nyújtanak a tanulóknak és nemzetiségi eszméiket nem plántálják be az ifjúság szívébe a vallástalanság örve alatt. Így nem fogják veszélyeztetni azt sem, a mit a mi hitoktatóink építenek. Dixi et salvavi animam meam!

A vallásosság istápolása mellett nem különben különös gondot fordítottak intézeteink a hazafias és nemzeti érzés felgerjesztésére és erősítésére. E tekintetben minden tantárgy segítésére lehet a lelkes tanárnak, de mélyebb benyomások meg-rögzítésére a hazafias ünnepségek szolgál-tak. Az előirt rendes iskolai ünnepeken

ban az egyetemen körülbelül egy évet töltött és Groeyn meg Latiner társaságában a görög nyelvi ismereteit bővítette.

Angolországi időzését hat évi hányatás követte, mely alatt majd Párisban, majd Orleansban, majd Löwenben találjuk. Munkásságának java részét a teológiára és a görög-re fordította. Saint-Omerben megismerkedik egy Vitrier nevű szerzetessel, a ki különösen az egyházi atyákkal foglalkozott. Ennek hatására fordította Erasmus is figyelmét az egyházatyaakra, kiknek iratait később fordította és kéziratokat javította. Erasmus első sorban Colet és Vitrier alakját tartja követendő mintának. „Mind hármuk közös célja a világi tudományok újra élesztésén kívül az oktatásnak és ha lehetséges, az egyház megromlott erkölcsének javítása volt.”¹⁾ Időközben, mivel legelső pártfogója a cambrai püspök is teljesen magára hagyja, művei élén az egyházi és világi nagyokhoz intézett ajánló sorokkal igyekezett aggasztó helyzetén segíteni. 1500-ban Párisban közbehoesátja a Collectanea Adagiorum Veterum e. gyűjteményét, mely a klasszikus világ esodálatos ismeretéről tett bizonyosságot és úgy ezen, mint későbbi meg-bővített alakjában dicsőséggel hordozta végig Erasmus nevét Európa országaiiban. Görög-ből készített fordításaival szintén nagy szolgálatot tett a tudós világnak, mert sok tanulni vágyó ember figyelmét a görög világra fordította és hathatos ösztönzést adott a görögnyelv tanu-

lására, másrészt a tudományos tekintetben szókörben mozgó kornak a kutatásokhoz út nyitott. 1502-ben adta ki az Eucheridion militis Christiani-t (A keresztény katona kalauza) e. buzgalmi művét, mely idő folytán számtalan kiadást ért, de egyházi részről már kezdetben igen különböző fogadtatásra talált.

Nagy tudománya és már ezen időben rendkívüli híre miatt többen igyekeznek Erasmust állandóan lekötni. Így utrechti Adorjánna, a későbbi VI. Adorjánna ösztönzésére meghívják Löwenbe az egyetemhez; ezen ajánlat elől azonban azzal a kifogással tért ki, hogy nem tud eléggé hollandul. Később Szép Fülöp akarta udvarához megnyerni, de a fejedelmi ajánlat is hajótörést szenvedett tudósunk függetlenségi hajlamán.

Külömben is ebben az időben az olaszországi utazás terveifoglalkoztatták; Olaszországban az akkori művelődésnek ama kiválasztott földjén akarta megnyerni tudományos törekvéseire az avatást. Ezért szívesen fogadta angolországi barátainak meghívását, mivel azt vélte hogy ott bőkezű ismerőseitől az eszközöket a költséges tanulmányokra könnyebben összeszerezheti. 1505 végétől 1506 tavaszáig tartott ezen második angolországi időzése. Új ismerősöket és új pártfogókat szerzett magának, így Warham érseket és kancellárt, Pace Rikárdot és Tunstallt. Irodalmi emléke a látogatásnak Lucianus több művének fordítása, melyet Morus Tamással közösen végzett.

Végre az annyira óhajtott tervet megvalósítja, elindulhat vágyainak célpontja felé Itáliába, mert ezt az utóbbást úgy tekintette, mint tanulmányainak betetőzését és írói hírének végleges megalapítását. 1506. második feletől 1609. áprilisáig időzik Olaszországban. Sorra látogatja ennek kiválóbb tudományos középpontjait: Turint, Bolognát, Firenzet, Velencét, Paduát, Rómát és Nápolyt. Velencében Aldus Manutiusnál, a világhírű könyvkiadónál nyomatja ki Euripidesnek görög-ből lefordított He-cubáját és Iphigeniáját, 1508-ban a Közmondások-at (Adagiorum chiliades). Az olasz tudósok mindenütt tárt karokkal fogadják. Rómában a legmagasabb főpapi körök szeretnek a kereszténység és tudományosság középpontjában örökre visszatartóztatni. De Erasmust a megváltozott körülmények hirtelen visszaszólítják Itáliából. Angolországban VIII. Henrik jut a trónra, kinek uralkodásától a tudományok aranykorának felvirradását remélték. Montjoie, Erasmus régi barátja, sürgetve-sürgeti, hogy siessen Angolországba, Warham pedig papi beneficiumot ígér neki.

1509. júliusában már Angliában találjuk, a hol Morus Tamásnál tartózkodva írja meg „A Bolondság dicsérete” (Encomium Moriae) e. hírhedt könyvét, melyben kíméletlen támadást intézett korának erkölcsi romlottsága és a lábra-kapott visszaélések ellen. Barátjai és pártfogói mindent megtettek, hogy Erasmus jól érezze magát közöttük; ő azonban elégedetlen természete-

1) Amiel: Erasme, 73. 1.

kívül mindenik intézetünk megülte Kossuth Lajos születésének századik évfordulóját; az új Magyarország születésnapját, márc. 15-ét és a vértanuk emlékét legalább önképzőkori díszgyűléseken. Igaz, hogy e két napnak hivatalos ünnepnek kellene lennie, de mert nem az, ki állíthatná, hogy ezek a zártkörű ünnepések nem jobban hatnak-e, mintha nyíltan, hivatalosan ünnepeznék. Egyik intézetünk, a kolozsvári, a Mátyás-szobor leleplezése alkalmából Mátyásünnepet tartott.

Ennek az évnek volt egy nagy nemzeti ünnepe: a II. Rákóczi F. emléke. Városok, községek siettek a legideálisabb szabadságharcos emléket felhívítani. Csodálkozunk, hogy intézeteink nem vették ki részüket.

Csupán a marosvásárhelyi és csiksimlyói főgimnázium nem feledkezett meg erről. Az utóbbi még 72-74 koronát is gyűjtött a Kassán felállítandó Rákóczi szoborra. Ugy hisszük azonban, hogy a most következő tanév első felében a többi gimnázium is sietni fog leróni kegyeletét a legvallásosabb magyar hős iránt. Sőt a hol a körülmények megengedik, nem ártana ifjúsági kirándulást rendezni a kassai kiállítás megtekintésére. A legüdvösebb, leghasznosabb tanulmányi kirándulás volna ez.

X. Pius pápa életéből.

A Memmingenben megjelenő katolikus irányú „Memmingen Volksblatt” című napi lap aug. 13. számának egy cikke Szent Átynak életéből több érdekes apróságot tartalmaz, így a többi közt a pápa fiútestvérének Sarto Angelonak tollából származó egy levelet is. Sarto

Angelo azelőtt kiskereskedő volt, jelenleg pedig postamester Curtatonban.

Sarto Angelo egyik milánói újságban írja a következőket: Nyolcan voltunk testvérek, két fiú- és hat leánytestvér, kik mindnyájan Riceben (Treviso kerületében) egy kis házikóban születünk. A házikó mai napig is áll, s az Azolo felé vezető úton levő „Due Spade”-hoz (két kard) címzett vendégfogadó mögött fekszik.

A testvérek mind élnek még, két nőtestvér Riceben és kettő Salzanóban ment férjhez, a más kettő hajadon és Beppi (Peppi = Giuseppe, = József, az új pápa keresztnéve) házában van.

Átynak községi szolgálja volt, s naponként egy zwancia (20 Soldi = 1 Lira) díja volt, s azon joga volt még, hogy gyűjtés útján is szerezhessen egy kis jövedelmet; olykor-olykor aztán minket, gyermekeinket, küldte ki a gyűjtés végzésére.

Anýnk, Margherita, született Sauson, a falú szabónője volt.

Volt nekünk a házon kívül, még kevés szántóföldünk is, de az mind egészben véve igen kevés volt, miért is nagyon korlátolt, szűk viszonyok közt éltünk. Átynak, ki igen jámbor ember volt, keresztény nevelésben kívánt részesíteni minket, maga tanított bennünket a hit alapelveire. Riceben csak első és második osztályú elemi iskola volt, hol csak kevés számtant tanítottak. Otthon olvastuk Soave Franceskonak erkölcsi novelláit. Beppi igen szorgalmatos és nagyon jó ügykezetű fiú volt már az első évek óta, az iskolai jutalmat is mindig ő nyerte el; de miután a második osztályt végezte, további kiképzetéséről kellett gondoskodni, s e végett küldött édes atyánk minket Castel-Francoba; kis számarat vásárolt s mindenikünk akarta ezt vezetni; Beppi győzött, mert ő volt a legidősebb és legerősebb is köztünk.

Castel-Francoban is becsületünkre váltott Beppi. A tanulásban feltüntetett szorgalmát tekintetbe véve, előkészítette őt az első latiniskola látogatására az ottani esperes s az év végén „kötönyvel” tette le a vizsgát Trevisóban.

ténélfogva állandó panaszszal tölti meg jóakarói fiút. E hosszú angolországi időzése alatt sok művét becsátotta közre. Cambridge-ben az egyetemen a görög nyelv tanításával foglalkozván, lefordította Gaza görög nyelvtanát; Colet Jánosnak, a londoni Sz. Pál templom dékánjának 1509-ben alapított iskolája számára több könyvet írt, így a „De duplici copia verborum ac rerum” című stílszüklikát. Itt keletkezett a „Tanítás módszere” (De ratione studii) is, melyet 1511-ben adott ki nyomtatásban. 1511—1513-ig leginkább Cambridge-ban tartózkodik, a hova Fischer rochesteri püspök hívta meg és az egyetemen előadásokat tart a görög nyelvből.

Varakozásaiban csalódván, 1514-ben Isten hozzád-ot mond Angliának. A kiadásra már majdnem készenálló műveinek, az Újszövetségi Szentírás latin fordításának és Sz. Jeromos műveinek sorsa is készíthette a távozásra, mivel a könyvnyomtatás Angolországban akkor még csak gyermekeveit élte. Gentben, Antwerpenben, Bergenben rövid ideig tartózkodván Németországba utazik. Útjában mindenütt, de kivált Mainzban és Schlettstadtban fejedelmeket illető hódolattal fogadják. Ettől fogva néhány éven át bámulatos és majdnem királyi tekintélynek örvendő. A humanisták közelből és távolból vándorolnak hozzá, hogy lássák és beszéljenek vele. „Mindenki esodálta, dicsőítette, a ki nem akarta, hogy a Muzsák birodalmában idegennek tekintésék,” írja róla Camerarius, egyik fiatalabb kor-

társ. VIII. Henrik, a brüsseli udvar, I. Ferenc francia király, Ernő bajor herceg, Canossa bíchoros mint bayeuxi püspök fényes ajánlatokkal igyekeznek állandóan a maguk körébe vonni, azonban minden törekvésük hiába van, mivel Erasmus többre becsülte az irodalmi munkásságára föltétlenül szükséges függetlenségét az állandó leköötöttségnél.

1514-től 1521-ig állandóan utazgatik. Könyveinek kiadása végett többször megfordult Baselenben. Első ízben 1515-ben időzik ott és becses baráti összekötötteseket szerez, melyek között több nem kevésbé fogják ösztönözni, hogy e kedvűre való várost állandó tartózkodásra válassza ki. Majd negyedszer is ellátogat Angolországba, honnan Flandriába siet és ott mint királyi tanácsos a tizenöt éves V. Károly nevelője számára könyvet ír a fejedelem-nevelésről (Institutio principis Christiani). Brüsseltől visszasiet Baselle, a hol az új szövetségi szentírás görög-latin szövegű kiadását nyomtatja, melynek latin részét görögből maga fordította. Műve az 1516. év elején X. Leó pápának ajánlja jelent meg s még szerzője életében részint kétnyelvű szöveggel, részint csupán a fordításban latinul, részint átültetve német, holland és cseh nyelvre hetven kiadást ért, a kiadások száma napjainkig pedig megközelíti a háromezretet. Ugyanezen évben adta ki többek közt közreműködésével Sz. Jeromos műveit, melyekkel már 1499. óta foglalkozott. Közmondásai újra átoldozva jelentek meg.

Azon időben, 1859-ki május 4-én halt meg édes atyánk. E csapással szerencsétlenebbé vált helyzetünk.

Szegény anyánk nyolc gyerek fölneveltetésével járó nagy teher mellett nem is gondolhatott arra, hogy Beppit taníttassa, de Fusarini esperes ekkor emberbaráti szeretettel karolta föl fiatal tanítványa ügyét. Azon időben Monico Ferenc volt a velencei patriarcha, a ki szintén alsóbbrendű származású, egy kovácsnak a fia volt.

Fusarini és egyik nagybátyánk, ki a patriarchának szolgálatában állott, közbenjártak, fiútestvéremnek ingyenes helyet szereztek a paduai szemináriumban. Ott végezte tanulmányait és látogatta az egyetemet, míg 1858-ban pappá szentelték.

Ezen évben katonává lettem s anyámat a hat leánytestvéremmel együtt magukra kellett hagynom.

Ugyan csak keveset tudtam küldönoszolgálatommal szerezni, még is csak valami volt az is, most azonban elesett családom attól a csekélységtől is.

Azon időben kapott Beppi plebániát Tomboloban s hogy anyánkon valamiképen segítsen, magához vette az egyik leánytestvéremet.

De ezen plebánia szegényes jövedelme mellett éhen halhatott volna még, ha magánórákat nem ad és nem predikált volna, mi utóbbi különben mindig kedvenc foglalkozása volt.

Kilenc év múlva Salzanoba helyezték át. Ott lakott nyaralójában Romanin-Jacur nevű zsidó család, s az öreg úr barátságosan hívatta házához a fiatal plebánost.

De Beppi, mielőtt Jacurt meglátogatta volna, előbb előjáróinak engedélyt akarta erre nézve birni; ezt meg is nyerte, mire azután szeretettel teljes és bizalmas lábon (affectuosa intimita) élt Jacur zsidó családjával.

Az öreg úr segített neki a Charitas cselekményeiben s tanácskozott vele számos keresztény eselédjének vallási ügyeiről is. Mindig tudakozódott a plebánostól, hogy eselédjei járnak-e pontosan a szentmisére? S ha néha-néha a szent-

1516. őszén megint Brüsselen találjuk, a honnan a theol. kar meghívására Louvainbe megy át, ahol hosszabb ideig tartózkodik. Itt 1517—1518 a collegium trilingue alapítása foglalkoztatja. Löweni tartózkodása idejében érték azon heves irodalmi támadások, melyekben ama kornak egy néhány hírneves hittudósa az Erasmus-tól kiadott szentírást bírálván, a magyarázatokban előforduló tévedéseket és hibákat, vagy a Vulgátától való eltéréseit tették fogas vizsgálat tárgyává. Az ellenfelek, etapes-i Lefèvre Jakob, Latomus Jakob löweni tanár, Caranza a Saucher, calahorrai kanonok Egm ond Miklós kármelita szerzetes leginkább azt rótták meg, hogy Erasmus az eredeti bünt Pelagius szerint, a feltámadást Arius szintén fogta fel, meg hogy a hagyományos szövegen is változtatott. A vitakozások egészen 1530-ig kinyúltak, noha az ellenfelek egy részét a pápa és Erasmus királyi pártfogói elhallgattatták.

Hasonló zaklatásokat kellett kiállania a valóságjók részéről is. Többeknek meggyőződése volt, hogy Erasmus iratai nélkül a felvilágodottság nem terjedt volna el Németországban s nélküle a német nemzet megmaradt volna tudatlanságában. Mikor tehát Luther újításával fellépett, a Luther pártjához tartozók rendkívüli előzékenységgel és hódolattal voltak eltelve Erasmus iránt, mert azt remélték, hogy szövetségese találjanak benne, mivel megelőzőleg ő is oly merészen ostromozta a visszaéléseket. Erasmus azonban, noha kezdetben nem tagad meg

miséről elmaradoztak, hatalmasan megdorgálta, sőt el is bocsátotta szolgálatából.

Elbeszéli továbbá a pápa fiutestvére, hogy bizonyos Don Bosa, ki azelőtt Salzanóban plebános volt, egy aggház számára hagyta vagyonát. Az aggház meg volt, de kevés anyagi eszközzel. Ekkor Beppi 24—25.000 lírara rugó kölesont vett föl, hogy az aggházat kibővítsse és jobb állapotba juttassa.

Akkor a trevizói püspök a fiatal papot szeretettel megdorgálta és kérdezte, hogy vajon a füstölőjét is el akarja-e zálogosíttatni?

Aztán azért, hogy hasonló cselekedetektől jövőre megátolja, kanonoki ranggal áthelyezte Trevizoba szeminárium tanárnak.

Dr. Cs. B.

A küüllői esperes kerület gyásza.

Oroszhegyi Szabó Márton Bórdos község fiatal lelképásztora e hó 22-én d. e. 9 órakor kététheti szenvedés békétűrő elviselése után Istennel kibékülve, átadta halhatatlan lelkét Teremtőjének.

Még ifjú, tetterős, 39 éves volt, fáradhatatlan munkása az Ur szőlőjének, gondos öre a reá bízott nyájnak, szerető atya az ifjúságnak, önzetlen igaz barátja paptestvéreinek és ismerőseinek.

Bórdos községben 9 évig működött szerényen, fáradhatatlanul. Áldásos működését hirdetik a bórdosi új iskola és kántorlak, a szentdemetri és esöbi fiókegyházak új iskolái, melyek felépítésén és berendezésén éveken át aggodó szorgoskodással buzgón fáradozott, s midőn mindegy nagy munkát bevégezte s hosszas önfeláldozó munkálkodásának jól kiérdemelt babérait megpihenve, új lelkesedéssel tovább működhetett volna, a hatalmas, életerős szervezetet megtámadta a gyorsan végző súlyos betegség s alig néhány napi kínos szenvedés kioltá az ifjú életet, letörte az életerős ágat, elszólította őt az élet és halál Ura, két szomszéd paptestvér karjai között esedékesen auadt el az Urban.

nemi érdeklődést Luther ügye iránt, mégis tartózkodólag viselkedik. Külömben semmitől sem irtóztott annyira, mint az erőszaktól; rá nézve a vallási kérdések megítélésében a tudományok előhaladására és virágzására várható haszon döntő szempont. Meggyőződése szerint ily fontos kérdéseket nem lehet a szenvedélytől és becsavartól vezetettve jó végre juttatni. Mikor aztán a Luther keltette vihar többé elnyomható nem volt és rá meg pártfeleire kimondották a birodalmi átkot. Erasmus mind jobban visszavonult. „A katolikus dogmához ragaszkodva minden törekvését arra irányozta, — és ezt érdemül kell betudni, — hogy a nép javán munkálkodjék, a melyet az ő erkölcsstanával igyekezett megtartani az engedelmesség és a hagyomány korlátai között anélkül, hogy e törekvésében nagyon nyugtalanította volna, hogy vajjon saját eszméivel összehangzásban van-e vagy nincsen ez egyeztető kísérlet. Meggyőződését megőrizte a nélkül, hogy azért a hagyomány szentesítette tanításokat megtámadta volna. Ő a szó igaz értelmében konzervatív, a ki nem újít, hanem inkább a java ismereteket terjeszti, vagy még inkább tudós, a ki a régi kor szellemét akarja terjeszteni, a gyakorlatias gondolkodásnak és józan észnek ezt a forrását... Inkább óhajtott az egyház kebelében maradni, a hol megőrizhette lelke békéjét, a mely az ő állandó álma volt.”¹⁾

1) Amiel : Érasme, 262 l.

(Vég. köv.)

A harangok mélabús zokogása elvitte a le-sújtó halálhírt a kedvelt hívekhez, kik mélyen átérzett fájdalommal siettek az elhunyt jó lelkia-tya egyszerű ravatalához leróni a hála és kegyelet adóját.

Megható látvány, sokat mondó jelenet! A gyermek szülője karjába kapaszkodva félve lép a ravatalhoz és hangosan felzokog, a jámbor hívő térde bocsátkozva könnyes szemmel buzgón imádkozik. Öreg és ifjú százával állja körül a ravatalt, mindenki óhajta még egyszer látni és utoljára a jó atyát, hívei üdvéért oly buzgón működő lelképásztort. Ravatala égő gyertyákkal van körülveve, egyszerű koporsójában égi békével arcán, egyházi ruhába öltöztetve, kezében a szent kereszt, szíven a sz. Rózsafüzér és imakönyv, pihen esedékesen ő, jószágos szeméi le-hunyva, Isten ígét hirdető ajkai örökre el-nemulva.

Koporsója virággal telik meg, a hívő nép hozza kertje édes virágait, a komor, szomorú halottas szoba virágos kertté változik át, melynek fájdalmas néma esendjét felváltja a mely sóhaj, a buzgó ima, a fájdalmas zokogás.

E hó 24-én a temetés napján, megjelennek a kerületi esperessel élőkön, mely szomorúságtól megilletődve a szerető paptestvérek, koszorút helyeznek a koporsóra s a fájdalom sajgó zokogásával imádkoznak az elhunyt kedves testvér ravatala körül.

A harangok zokogó bánatos szava temetésre hívja a hat község híveit, mindenki megjelenik: szülő, gyermek, ifjú, öreg egyaránt, szemökben a fájdalom könnye, szívökben a mély-séges bánat. Felhangzik a papság és a nagy-számú egybegyűlt kántorok és tanítók ajkáról a „Circum dederunt“ vigaszt adó bánatos zso-lozmája, minden szem könnybe lábad, minden ajk imát rebeg s a hívők százainak mélyen érzett benső részvéte kísérik végső útjára a jó lelkia-tyát.

A templom udvarában disztribhelyt jelölt ki számára a hívek kegyelete, virággal telehintve a sírúreg s a templom terét teljesen betöltő népsokaság mély megindulással állja körül még egyszer a gyászos koporsót.

A sír ürege pihenésre várja a jó lelkia-tya hült tetemét, de mielőtt elfődné a szentelt sír-hant a könyvtől áztatott koporsót, előáll a 75 éves, érdemekben megöszült Szabó Imre nyu-galmazott kántortanító, a megboldogultnak az egyházi és népevelési téren jobbkeze, s még mindig erőteljes érces hangon zokogja el az utolsó bucsú gyászalt. alig tud erőt venni ma-gán a fájdalomtól lesújtott jó öreg, a bánat szor-ritja hálás szívét, reszket hangja, az igazi rész-vét könye ül szemében, hangosan sír zokog a hívő nép, szem nem marad szárazon, oly szív-ből jövő, úgy a szívhez szól éneke. Mily nagy szeretet, mekkora fájdalom zokog fel e gyász-dalban!

Veress Lajos kerületi esperes, kerelőszent-páli plebános végzi a szerető paptestvérek se-gédlete mellett a szomorú felemelő szertartást. Végezetül ő szól az árván maradt hívekhez. Az elérkezéenyülés, a sajgó fájdalom elnémítják vi-gasztaló szavait, bucsuzása oly megható, oly megindító, hullanak a könyvek, s az árván ma-radt ezeryni hívek szerető szívéből kitör a zo-kogó fájdalom. A ragaszkodó hálás szeretet leg-szebb megnyilvánulása ez!

Virággal telehintett sírúreg fogadta magába a megboldogult földi részeit. Százak imája még-eyszer felhangzik s esedékesen megpihen az emlékezet örökzöld virágaival behintett sírhant alatt a boldogult, ki mindenkinek mindene volt, hogy mindenkit üdvözítsen.

Nyugodj esedékesen kedves testvér, jó lelki atya! Emléked szívünkben marad, ajkunk imát rebeg te érted, sírod felett örködni fog a hálás kegyelet! Az örök világhosszág fényeskedjék neki!

Puskás Gergely.

HIREK.

— **Személyi hírek.** Püspök urunk aug. 23-án a szentgyakorlatokra haza érkezett. Kovács Lajos kanonok, Dr. Balás Endre rektor, Dr. Fejér Gerő regens nyári szabadságukról visszaérkeztek.

— **Kinevezések.** Bárdosy Eugenia és Fülöp Anna okl. polgáriskolai tanítónők a nagy-szebeni szt. Orsolya rendü zárda leányiskolához tanítónökké, Molnár Lázár kézi-almási tanító Márefalvára segédkántortanítónak, András Gyula malomfalvi tanító Dobóba (Udvarhelyvm.) róm. kath. tanítónak és segédkántornak nevezettek ki.

— **A múlt héten tartott szentgyakorlatok** napirendjét örök emlékül közöljük: Ordo Diurnus sub saeris exercitiis Albae-Carolinae diebus 25—29. Augusti a. 1903. observandus. Feria III. die 25. Augusti. Hora 5 vesp. Incipit recollectio et silentium. Hora 5¹/₂ Litan. lauret. cum invocatioe S. Spiritus, postea meditatio I. in Ecclesia Cathedrali. Hora 7¹/₂ Coena; visit. SSmi; tempus liberum. Hora 8³/₄ Praeces vesp.; quies. Feria IV.—V. diebus 26. 27. Augusti. Hora 5¹/₂ Surgitur. Hora 6³/₄ Praeces matutinae in Eccl. cathedrali. Hora 7 Missa in Eccl. cathedrali. Hora 7¹/₂—8¹/₂ Meditatio I. Hora 8³/₄ Jentaculum; tempus liberum. Hora 9¹/₂ Horae minores in Eccl. Cathedrali. Hora 10—11. Meditatio II. Hora 11. Examen conscientiae. Hora 12 Prandium, visitatio Sanctissimi, tempus liberum. Hora 2 Lectio privata. Hora 2¹/₂ Vesp. et Complet. in Eccl. Cathedrali. Hora 3¹/₂—4. Conferentia; tempus liberum. Hora 4³/₄. Matut. cum Laudibus in Eccl. Cath. postea meditatio III. Hora 7¹/₂ Coena; visitatio SSmi; tempus liberum. Hora 8³/₄ Praeces vespertinae; quies. Feria VI. die 28. Augusti Ante meridiem sicut diebus precedentibus. Post meridiem. Hora 2. Vesperae et Completorium in Eccl. Cathedrali, postea incipit s. confessio. 5¹/₂ Ultima meditatio; adoratio Sanctissimi, sub qua recitari poterit in silentio Matutinum cum Laudibus. Sabbato die 29. Augusti. Hora 5. Surgitur. Hora 5³/₄ Praeces matutinae. Hora 6. Meditatio brevis. Hora 6¹/₂. Missa cum communione generali et precibus ad lucrandas indulgentias plenarias. NB. Toto tempore exercitiorum silentium strictissimum observatur, ne sacra solitudo turbetur, et effectu desiderato careat. Tempore libero commendantur recitatio rosarii, exercitium viae crucis, aliaeque piaae exercitationes ad obtinendum spiritum compunctionis. Fumare non licet nisi foris in horto, tempore recreationis post refectonem. Datum Albae-Carolinae, die XXIV. Augusti 1903. † Gustavus Carolus, m. p. episcopus.

— **A Gyulafehérváron 1903. aug. 25—29.** napján tartott lelki gyakorlatokon jelen voltak: Majláth Gusztáv Károly erdélyi püspök. Bajna Ferenc lelkész, Farkaslaka. Balás Endre dr., papnevelőintézeti rektor, Gyulafehérvárt.

Bálint Endre lelkész, Harasztos. Bálint Gergely lelkész, Görgényzentimre. Baráczy Albert alesperes, Nagyenyed. Bartalis János lelkész, Borszék. Both Demeter h. lelkész, Sárpatok. Butyka Sándor plebános, Borbánd. Beke Antal kanonok, Gyulafehérvár. Czibalmos József főgimn. tanár, Gyulafehérvár. Csiky János főesp. plebános, Zalatna. Csiky Miklós főgimn. tanár, Gyulafehérvár.

Dávid Sándor lelkész, Csicsókeresztúr.
Dobránd Károly hitoktató, Nagyszében.
Dombay Lajos főgimn. tanár, Marosvásárhely.
Erődi Dávid plebános, Tövis.
Esztegar Gergely főgimn. tanár, Szamosújvár.
Fabián Sándor pápai praelatus, nagyprépost, Gyulafehérvár.

Ferenczy Károly főesp. plebános, Gyergyó-szentmiklós.

Fuchs Gusztáv plebános, Atyha.

Fejér Gerő dr. fineveldei regens, Gyfehérvár.

Gábor József s. lelkész, Kolozsvár.

Gábor Mozes lelkész, Homoródkarácsonyfalva.

Gál Miklós plebános, Túr.

Gál Elek lelkész, Tusnádfürdő.

Gergely Ignác kanonok, Gyulafehérvár.

Govrik Gergely mechtarista, Erzsébetváros.

Hadnagy Mihály lelkész, Korond.

Imets F. Jákó apát kanonok, Gyulafehérvár.

Jung-Cseke Lajos apát, főesperes plebános, Székely-Udvarhely.

Kacsó Boldizsár s. lelkész Gyergyó-Ditrő.

Kiss Dénes plebános, Gyergyó-Remete.

Kiss Lajos lelkész, Szarvaskend.

Kopatz Gergely székesegyházi s. lelkész, Gyulafehérvár.

Kóródy Péter dr. theol. tanár, Gyulafehérvár.

Kováts Károly lelkész, Nagyszében.

Kováts Lajos kanonok, Gyulafehérvár.

László János s. lelkész, Torda.

Lázár Móricz h. lelkész, Kudsir.

Lukács Károly fogyintézeti lelkész, Szamosújvár.

Lupsa Áron dr. püspöki titkár, Lugos.

Magáth Lajos lelkész, Hunyad-Dobra.

Magdó Mihály lelkész, Marosújvár.

Meisel József plebános, Segesvár.

Mindszenti György s. lelkész, Brassó.

Müller János plebános, Boiceza.

Nemeth Gellért lelkész, Oroszhegy-Varság.

Orbán János s. lelkész, Piskitelep.

Pál Antal főgimn. igazgató, Gyulafehérvár.

Pál Kálmán lelkész, Hossziaszó.

Panajot Ferenc plebános, Mező-Sámsond.

Papp Tamás lelkész, Kőszvényes.

Rass Károly főgimn. tanár, Gyulafehérvár.

Sántha Albert dr. plebános, Abofalva.

Sebestyén Mózes aesp. plebános, Deésakna.

Sneff József aesp. plebános, Deésakna.

Schwörer Sebestyén sztszéki ünök, s. lelkész Brassó.

Sánta János plebános, Magyarigen.

Szabó Ferenc plebános, Bonchida.

Szánthó István lelkész, Teke.

Szenkovits Albert lelkész, Királybánya.

Szilveszter Ferencz dr. főgimn. tanár, Marosvásárhely.

Tamási Áron kanonok, Gyulafehérvár.

Ujfalusi József dr. apátkanonok, Gyulafehérvár.

Vass Albert. dr. theol. tanár, Gyulafehérvár.

Vezér László tanulm. felügyelő, Gyulafehérvár.

Varga Ferenc udvari pap, Gyulafehérvár.

Wartha Xav. Ferenc actarius, Gyulafehérvár.

Zlamár Ágost főgimn. tanár, Gyulafehérvár.

Zomorai Dániel kanonok, Gyulafehérvár.

A lelkiyagorlatokat lapunk más helyén közölt napirend szerint Drebitk a Ferenc jézus-társasági atya vezette.

— **Szent István királyunk hazafias ünnepe** Nagyszébenben. Öröme gerjesztő tudósításokat olvasunk Szent István első apostoli királyunk ünnepének magasztos megülésétől Nagyszébenből. Szent királyunk hazafias nagy ünnepe úgy látszik, hogy ott is megillette a szent vallásért és hazáért egyaránt küzködő hazafias lelkeket és azért rendeztek olyan tüntetésszerű hazafias egyházi ünnepet, milyent Nagyszében még soha sem látott Szent István király ünnepén.

Megelőző nap a magyar katolikusok kivilágították ablakaikat fényesen, a házakat felöltöztették lobogószínbe, — a város bizonyos részeit hazafias énekek zengedezése közben zenével járták be, — a hivatalok — így a hadtestparancsnokság több generalis, törzs- és sok tiszt képviselőiben, a kir. törvszék, a pénzügyigazgatóság, a kir. kath. főgimn. tanári kara, az ügyészség, a különböző társulatok és egyletek és óriási közönség az ünnep napján részt vett az isteni tisztelőten, melyet Schrader László katonaplebános fényes segédlettel celebrált. Ünnepi magyar beszédet Rés káplán mondott. Úgy látszik, hogy ez a vallásos hazafias megnyilatkozás a nagyszébeni sarjádó magyar kath. hitéletnek hajnalfakadása, első életvérese. Adja Isten, hogy hitben, szeretetben és erőben — a tapasztalt bölcs vezetés alatt mindig így legyen.

— **Lojalitás és nemzeti kegyelet.** A „Közművelődés” 35. száma megemlékezett, hogy városunk népe miképp ünnepelt a király születése napját és aug. 20-ikát. Erre vonatkozólag kaptuk még a közetkező sorokat: „Kegyeletes, szép szokás, hogy mindkét ünnepet megelőző este kivilágítással is szoktak adózni a koronás fő személynek és az első magyar király emlékének a polgárok. Ha azonban a kivilágított ablakok számából kellett volna következtetnünk az érzelmeik hőfokára, vajmi elkedvetlenítő lett volna ítéletünk. Az előkelőbb negyedekben is egész hársorok mély sötétségben, mintegy tüntetőleg jelezték, hogy „mi nem világitunk”. Sőt még tisztviselők is akadtak, a kik erről a kicsiny, de szép külső nyilvánításáról a szeretetnek és emlékezésnek megfeledkeztek. Ez a mulasztás, történjék bár hanyagságból vagy — a mi még rosszabb volna, kicsinylésből és rosszakarathból, semmiképpen sines jól. Érzelmeinknek, ha ünnepi alkalmak fordulnak elő, különleg is adjunk kifejezést, hadd lássa a nép, hogy szívvel-lelékkel hódolunk alattvalói hűségünkben királyunknak és hazafiai szeretetünkben első megkoronázott fejedelmünk emlékének! Ha a tanultságunkkal vagy vagyonunkkal kiemelkedő rétegek mellőzik a köteles hódolat nyilvánítását, miképpen várhatjuk a nem magyar földnépétől, hogy aztán munkaszünettel jelezze ünnepelő szándékát és a szatósztól, hogy hagyjon fel pár órára a garasok forgatásával!”

— **Sándor József** az „Ellenzék” 188. szban reflektálva lapunknak reá vonatkozó közlésére, ismerteti a székely kongresszus körüli érdemeit, valamint ott követett eljárását, a mely egészen ügyrend szerint volt. Mi ezt nem tagadtuk, sőt elismerjük; azonban figyelmeztetjük, hogy közlésünk érdemileg nem a kongresszuson való működését akarta Sándor Józsefnek méltatni, csak onnan is hozott fel olyanokat, a melyek azt sejtetik, hogy S. J. a hol teheti, megmutatja katolikusellenes voltát. Ez volt közlésünknek tulajdonképeni tartalma és nem más. Úgy véljük hogy S. J. nem tagadja, hogy a hol csak alkalma van, mindenütt viszi és mindenüvé beviszi szép csendesen titokban kálvinistaságát. Ezt pedig olyan mértékben nem szabad tennie sem mint E. M. K. E. főtítkárnak, sem pedig mint ország. képviselőnek, mert kerületében sok a katolikus. Ő neki legfőbb célja a kálvinizmus terjesztése s erősítése mindenütt és ebből kifolyólag a katolicizmus háttérbe szorítása; de a mikor érdeke kívánja, felkeresi a papokat is és dikciózik az egyházzal. Csakis erről volt közlésünkben szó, ez volt annak tartalma; a felhozott eset is ehhez volt adat és nem önállóan hozott föl.

— **Harangszentelés és nyilvános köszönet.** Szentháromság anyae gyház egyik filiája, Vadasd község, megható ünnepélynek volt színhelye

foló hó 23-án. A bölcs isteni gondviselés a számban ugyan még kevés, de buzgó róm. kath. hívőknek Püspök ur atyai szeretettel párosult bőkezűségéből és a hívők áldozatkészségéből 2 szép harangot adott. E harangokat a jelzett időben a közszeretnek örövendő lelkész, Nagy Antal megáldván, szép beszéd kíséretében a Nyárád és Küküllő völgyéből összegyűlt róm. kath. és más felekezetű hívők jelenlétében ünnepélyesen átadta a közhasználatnak. Mily jól esik a buzgó kebelnek, ha vallásilag megosztott, vegyes helyen egy keresztcséket lát az út mellett, vagy egy tornyocskát pillant meg megszűröl a falu között! Van már, hála Istennek, a vadasi hívőknek is egy tornyocskájuk 2 szép haranggal, rajta szent vallásunk dicső jelével — a kereszttel. Ez fogja ezután őket még jobban összetartani, buzgóságukat fokozni s lassankint számban is növelni. Valamig e harangok hirdetni fogják Isten dicsőségét, mindaddig imádsági lélekkel emlékeznek meg a vadasi róm. kath. hívők Püspök ur Óméltóságáról, kérve Isten, hogy a kegyes főpásztort, a ki atyai jószágával nekik ily nagy örömet szerzett, jó egészségben sokáig éltesse s ajándékát bőségesen fizesse meg.

— **Kovács Jácson** áldozópap a „Szent olvasmányok” és a „Szűz Mária a mi anyánk” című művek szerzője értesíti az érdekelteket és a megrendelőket, hogy lakását Mária-Pócsról Huszt-Baranyára (u. p. Huszt) tette át. Megrendelések tehát ide intézendők.

— **A végzett tanulóifjúság** Gyulafehérvárt szept. 1-én az Európa szálló dísztermében a helyi főgymnázium „zene-alap”-ja javára zártkörű táncmulatságot rendez. Egy év előtt ugyanezen célra igen sikerült és jövedelmező mulatságot rendezett az akkori ifjúság. Mindenestre igen szép az ifjak nemes szándéka, akik nem felejtkeztek meg az alma materről, hanem annak egyik igen életrevaló intézményét óhajtják támogatni.

— **Egy vármegye a tanügyért.** Csikvármegye van olyan boldog helyzetben, hogy szőlőteinek, akik magasabb rangú iskolákra mennek, évi segédelmet (100—300 koronáig) adhat részint a nevelési alapból, részint a lóbeszerzési alapból. Az augusztus 22-én megtartott közgyűlésen ismét olyan soknak szavazott meg segédelmet, hogy a szerencsések hosszú névsorának közlését lapunk szűk terjedelme nem engedte meg. Ezenkívül a somlyói főgimnáziumnak is megszavazta a már évek óta adományozott évi 400—400 koronát a zene és a francia nyelv tanítására. Pál Gábor igazgató 400 kor. támogatást kért a kassai Rákóczi kiállításnak a fiatalág egyrészével való megtekintésére. Ezt a kérést a vármegye fedezet hiányában nem teljesíthette, de nyomban annak bebizonyítására, hogy a vármegye intéző körei nem viseltetnek közönyösséggel a gimnáziumi ifjúság művelődési érdekei iránt, Mihály Lajos főjegyző indítványára legott egy gyűjtővet bocsátottak ki, melyen a tisztikar és a gyűlés más kevés számú tagjai rövidesen 224 koronát irtak alá és fizettek ki. Bizony szerencsések azok a somlyói diákok. A mult évben Fiumét járták meg a vármegye támogatásával, most elzarándokolhatnak a Rákóczi emlékekhez is.

— **Beiratások.** A gyulafehérvári püspöki róm. kath. elemi népiskolában a beiratások folyó évi szeptember hó 1—4-ikéig fognak az iskola helyiségében eszközöletni. Jelentkezni lehet mindennap 8—12 és d. u. 2—6-ig. Az iskolai tanév alatt a tanulóknak szép nagy játszókör — elég jó berendezésű tantermek és tornaeszközök fognak rendelkezésre állani. Szegényebb sorsú tanulók többféle kedvezményben részesülnek. Gyulafehérvárt, 1903. aug. 27-én. Az igazgatóság

— **Értesítés.** Egy nagyon érezhető hiányon óhajtok segíteni, midőn a „Gyulafehérvár és Vidéke” című munkánkkal az érdeklődő közönség elé szándékozunk lépni. Célunk egy praktikus, használható kézi könyvet nyújtani a Gyulafehérvár lakó és az itten átutazó közönség kezébe, melyben mindenki könnyen feltalálhatja a legszükségesebb tudnivalókat s melynek segítségével a város és vidékének nevezetességeit meg is tekintheti. Nem tudományos, mélyebb kutatásokat igénylő munkát adunk a közönség kezébe, hanem inkább összeszedjük és rendszerbe foglaljuk a tárgyra vonatkozó és a valóságnak teljesen megfelelő adatokat. A „Gyulafehérvár és Vidéke” 8° alakban 5—6 ívnyi terjedelmében f. évi október hóban a következő tartalommal fog megjelenni. I. Gyulafehérvár rövid története. II. A régi és az új Gyulafehérvár. A vár és városrészek. III. Gyulafehérvár nevezetesebb épületei és emlékei. VI. Gyulafehérvár lakossága. Nemzetiségi, társadalmi, kulturális stb. viszonyai. V. Ipar, kereskedelem és közlekedés. VI. Gyulafehérvár vidéke. Kirándulások. A „Gyulafehérvár és Vidéke” tartalmát változtatás, és érdekessé teszi a szöveg közé nyomtatott régebbi és újabb térképeknek, továbbá a különböző látóképeknek csinos sorozata. A „Gyulafehérvár és Vidéke” a Püspöki Lyceumi könyvnyomdá"-ban Schaefer Ferencz könyvkereskedő kiadásában fog megjelenni. Gyulafehérvárt 1903. augusztus hó 24-én. Cserni Béla dr. és Kóródy Péter dr. szerkeszték.

— **Az Éber-testvérek hangversenye Borszéken egyházi célra.** Éber Sándor bajai tanító képző-intézeti tanár és testvére Éber Géza az országosan ismert zene-költők aug. 19-én igen sikerült családi hangversenyt rendeztek Borszéken. A hangverseny műsora leginkább a zeneköltők eredeti termékeiből és a világirodalom remekeiből állott. Az estélyen, — melyen nagyszámú intelligens furdóközönség vett részt, — a szent-István oltárkép alap javára felülfizettek: Dr. Sárkány Andor miniszteri tanácsos 10 kor. Both Ferenc praelatus 4 kor., Zachar Gyula budapesti tanár 2 kor., Csiky János zalathnai esperes plebánus 1 korona. Leszámitva az estélyi jérel járó kiadásokat, tiszta haszon marad 69 K. 60 fill. Ugy a zeneköltők, valamint a felülfizetők és a nagyrédmű pártoló furdóközönség fogadják a rendezőbizottságnak ez úton nyilvánított hálás köszönetét.

— **A Párisi Áruház égése.** A rohamosan világvárossá fejlődött Bpsten világvárosi rémes katasztrófa ment végbe a hét elején. Leeggett egy négyemeletes bérház palotát, mely a pincétől kezdve a második emeletig minden elképzelhető árucikkkel volt megrakva, fennebb pedig magánlakásokkal tölve. A lelketlen, uszora hasonra dolgozó emberi számítás ennek a bábeli épületnek egyetlen kijárót hagyott s még azt is kirakatnak rendezte be, tehát az ott felhalmozott éghető anyagokkal tűzveszedelmét, az erre való menekülhetést már eleve elzárta. Így történt, hogy a lakásukba szorult emberek vagy a negyedik emeletről való halálgrásra kényszerítettek, vagy még kínosabb halállal porrá égették. Eddigi megállapítás szerint a halottak száma tizenhárom, a sebesülteké még több. A megható és lélekemelő jelenségek mellé már most odasorolhatók a szomorú tanúságok is. Felemlítik a tüzoltók hősiessé batorsága mellett, a tüzoltók készségét, késelmét. Mindenestre rossz vezetésre, fejtelenségre mutat az, hogy nem igyekeztek legelső sorban az egyetlen kijárót minden erőfeszítéssel a lángoktól megszabadítani s az pedig valószínűleg megdöbbentő léhaságra vall, hogy egy négyemeletes épülethez egyetlen, hat négy-zögméter területű mentő

ponyvával állanak elő. Ilyen mentőponyvára igazán csakis halálgrások tehetőek, a mint az eredmény be is bizonyította. A tüzoltókon kívül természetesen most sok szemrehányást tesznek a városi hatóságnak is, a mely a közegészségi és tüzrendészeti szempontból egyaránt káros vizsgálésekre rendszeresen szemet huny s az emberi életre és vagyona pályázó piszkos és szemérmetlen uszoroskodásnak szabad teret enged. Most már lehet számtalan rekriminációt tenni, de azok a néma sirhantok még sokáig és borzalmasan fognak beszélni a történetről. Azért még mindig kérdés marad, hogy ez a kísérteties beszéd meghatja-e az illetékes hatóságot s tesz-e szigorú intézkedéseket a hasonló természetű és berendezésű épületeknél. A fővárosi lapok a tűz kitéréséről, lefolyásáról, a bennlevők halálgrásáról és pusztulásáról könyvekre fakasztó tudósításokat hoztak. A király ő felsége jó szívet is megindította a nagy szerenésétlenség s már másnap sietett a Rókus kórházban fekvő sebesültekhez, kiknek irtózatos fájdalomt bátorító, kegyes szavakkal igyekezett nyihenteni. Az állás nélkül maradt éegalkalmazottak felségítésére pedig 4000 koronát utalt ki magánpénztárából. Adja Isten, hogy eremes pusztulás komoly tanulságai hasznos gyümölcsöket teremjenek a jövőre.

— **Szűz Mária képe.** Egy fővárosi lapban olvastuk a következőket egy újságíró tollából, a ki a Párisi Áruház leégése után a füstölgő romok közt szemleútra indult: „A kerepesi útról tizezernyi nép néz föl, aminet bukkácsolók a járattalan úton. Az égett halmokon, a mely még mindig tüzelet a talpat, egyszerre szembeötlik valami fehérség. Ó mily jól esik a szemnek, ebben a sivár feketeségben. Mi ez? Főlemelem: egy hajjas baba. Csodálatos véletlen, ez épen maradt a tűzes kemencében, míg egy-két emelettel följebb annyi élő baba pusztult el nyomorultul. — Tovább. Egy arcképe akadok. Szűz Mária a gyermek Jézussal; üvegeje felpattogzott, de a kép sértetlen, makulátlan, mint ő maga. Keretje feketére égett. Ezt eltettem emlékül, hogyha a tegnapi esti borzalmak föl-fölüljálnak majd lelkeimben, legyen aki lecsillapítsa a szív háborgását.” (B. H. 233. sz.)

— **Kérelem.** Dicső emlékeztető nagy királynőnk: Mária Terézia Ő apostoli királyi Felségének anyai kegyessége a Nagyszében és Szászsebes közt elterülő vidéken, a nagyszámú ágostai evangélikus szász és görögkeleti román lakosok közepette elszórtan élő román, kath. valásu magyarok számára az 1772. évből Szerdahelyen, mint központ, plebániát létesített és Szt. Teréz tiszteletére templomot emelt, el látva azt a legszükségesebb egyházi felszerelésekkel is. E templom és a hívek áldozatkészségéből fentartott hat osztályú, magyar tannyelvű elemi népiskolánk lett menedéke és mentvére a több négyzetmérföld területen 14 községben szétszórt s az idegen nemzetiségek által elnyeletéssel és teljes megsemmisítéssel fenyegetett maroknyi magyarságnak; e két intézménynek köszönhető, hogy e nagy területen a kis magyarság nem veszett ki, hanem él s fenntartja a magyar nyelvet és kulturát! Azonban az idő foga a lefolyt 131 év alatt, ha magyar híveinket el nem pusztíthatá és ki nem irthatá is — annál nagyobb rombolást vitt végbe egyházi felszereléseinkben: oltáraink elkorhadtak, orgonánk elnémult, hasznavehetetlenné vált s ma már magasztos céljunkt, fenséges rendeltetésünknek képtelenek megfelelni s inkább botránnyul szolgálnak, sem mint az isteni tisztelet és ájtosság emelésére; vagyontalan hivatalnokokból és kisiparosokból álló híveink áldozatkészségét és képességét pedig iskolánknak a kor színvonalán és a törvények követelményei szerint való fen-

tartása egészen kimeríti úgy, hogy Istenházára s annak a szükséges felszereléssel való ellátására a legjobb akarat mellett sem képesek áldozni. Azért a nagyméltóságú m. kir. Belügyminiszter úrnak 1899. évi 104.494. számú kegyes engedélye alapján hazafias tisztelettel kérjük a magyarság minden igaz barátját és jóakaróját: segítsenek minket nemes törekvésünk megvalósításában s tegyék lehetővé templomunknak egy új oltárral és orgonával való felszerelését; e szent célra szánt legkisebb adományt is hálás köszönettel fogadunk s annak idején hírlapilag nyugtázunk az adakozók névsorát pedig örök emlékeztül plebániánk levéltárába helyezzük el! Bizva abban, hogy eszedésünk nem fog eredménytelenül maradni, mint a pusztában elhangzó szó, hanem meghallgatásra talál mindazoknál, kikre nézve nem közönyös, hogy maroknyi kis csoport híveink továbbra is magyarok maradjanak nem csak névben, hanem szívben és lélekben is az idegen nemzetiségűek e nagy tömegében: kérjük az adományokat a „rom. kath. plebánia hivatalnak Szerdahely, Szebenmegye”, (posta helyben) címen küldeni. Szerdahely, 1903. augusztus hó. Hazafias tisztelettel a szerdahelyi román kath. hitközség nevében: Kiss József s. k., román kath. lelkész, elnök. Csiky Antal s. k., gondnok. Kézdi János s. k., egyháztanácsi jegyző.

— **A Rejód József-fele pályázat szeptember elsején lejár.** Figyelmeztetjük tehát az érdekelteket, hogy a pályaműveket elsőjén legálabb postára tegyék, mert később feltett dolgozatokat nem vesszünk figyelembe.

— **Mit tudnak Magyarországról Amerikában?** A Chicagóban (Északamerikai Egyesület Állam) f. é. augusztus hó 7-én megjelent „Abendpost” című napilap 186. számának „Külföld” rovatában olvastuk a következő rövid — de sokat mondó (helyesebben vastag tájékoztatású) der ősterreichtische Premier Hedervary dem Kaiser in Ischl sein Entlassungsgesuch überreiche und dass Letzterer sich seine Entscheidung vorbehalten. — Szórol szóra lefordítva magyarra: Jelentik, hogy Hedervary osztrák miniszterelnök Ischben lemondását átnyújtotta a császárnak és hogy ez utóbbi főtartotta magának a döntést. Ehhez csak még azt jegyezzük meg, hogy az „Abendpost” című német hatalmas lap az amerikai német közönségnek legolvasottabb és legelterjedtebb napi lapjai közé tartozik és 13 nap alatt (rendes idő) Chicagóból Gyulafehérvárra érkezik. Különböen ne esodálkozzunk az amerikai lap közjogi tudatlanságán, végre is Amerika jó messze, tengereken túl van tőlünk — már pedig vannak szomszédaink, sőt szövetségeseink, akik hasonlóképpen nem tudnak az önálló Magyarországról s a magyar királyról. Ennek pedig voltaképpen sem a jánké, sem a német, sem a Tissót-ból merítő francia az oka, hanem a mi tehetetlen kormányaink, a melyek Magyarország önállóságát a külfölddel szemben, a külpolitikában, a diplomaciában stb. kifejezésre sohasem juttatták.

TANÚGY.

Tanítók fizetésrendezése.

Közelednek az őszi tanítói gyűlések, mely alkalommal a kath. tanítók fizetésének rendezése minden bizonylan mindenütt szóba kerül. Azt már általában elhatározták, hogy ebben az ügyben a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez kérsnek intézőnd. E kérsnek mintegy mintáját küldték be nekünk a kis-küküllői espereskerületből, melyet tájékozás végett im közlünk. (Megjegyez-

zük, hogy míg a kérés hangját helyeseljük: ad-dig bizonyos konkrét dolgokra — melyek a kath. tanítók helyzetét tárják fel — való utalást nélkülözünk.)

„A katolikus egyházból sok mindent gáncsolnak, a kath. egyházról sok mindent eltagadnak, de azt, hogy a népnevelésnek mindig előbajnoka volt, senki sem vonhatja kétségbe, s ha valaki elég vakmerő lenne, meg kell hogy szégyenüljön a legújabb tény előtt, hogy maga az egyház feje X. Pius a nép gyermeke.

Hogy különösen Erdély haza részünkben a kath. templomokat és parókiákat a hozzánk tartozó népiskolai épületek nélkül már a rég múltban sem lehetett elképzelni, ez is oly igazság, a mit kétségbe vonni szintén nem lehet.

S ha ez így volt akkor, mikor a népnevelés nem volt hangzatos jelszó, miért degenerálódtak volna most vissza iskoláink? Ellenkeznek ez magával a fejlődés menetével.

Vagy talán magyarságunk nem állja ki a mértéket? A bérei sástól naponkint azt tanuljuk, hogy életével is védi fészékét.

Nagyméltóságú Miniszter Ur, Kegyelmes Urunk! Lelkiismeretünk azt sugja, hogy katolikus voltunk sehogy sem zavar minket magyarságunkban; s ha megkérdetnénk: vallásunkhoz vagy magyarságunkhoz ragaszkodunk-e inkább, helyesen csak azt felelhetnők, egyik felülmúlja a másikat.

Lelkiismeretünk tovább azt is mondja, hogy egész erőnk, minden tudásunkat szenteljük a népnevelés ügyének.

Mérleljük munkánk eredményét is, összevetjük másokéval és ismét azon biztos öntudatra jutunk, hogy az eredmény sokkal nagyobb, mintsem mostoha sorsunkkal arányban állana.

Mi természetesebb, hogy ajkainkra tódul a kérdés: ha minden erőinket és tudásunkat visszázzuk a magyar népnevelés oltárára: miért jutnak onnan nekünk csak morzsák; hiszen a legnagyobb pedagógus a világ M. egváltója hirdette: ki az oltárnál szolgál, az oltárnál is éljen.

Vagy ha tőlünk ugyanazon munkát kívánják, mint az állami tanítóktól és a munkánkat a kir. tanfelügyelők is ellenőrzik, ismét ott lebeg ajkainkon a kérdés: munkánkat miért nem díjazák úgy, mint az állami tanítóké; míg azok sorsán javitnak, miért engednek minket nyomorban sínylődni!

E kérdésekre feleletet találni nem tudunk.

Vagy talán egyházmegyéinkhez, annak fejéhez Püspökünkhöz útasítottunk? — Utolsó filrjét nekünk adja. Csak kerületünkben már öt iskolát épített és most a hatodikát tervezi. — Vajon ezek a fedelmű áldozatok nem ugyanazon célért, a magyar népnevelésért hozatnak-e?!

Ily törekvések közepett miért vagyunk mostohái annak a magyar államnak, melyhez ragaszkodunk, mint gyermek az anyjához; melynek dolgozunk, mint hív családtagok; melyért vért és életet áldozunk akkor, mikor katonák vagyunk.

Tudjuk ugyan azt is, hogy a magyar állam pénzügyi viszonyai, a kultúra szegénysége is, sok mindennek az oka, de épen ezen körülmény adja meg folyamodásunkhoz az erőt: be kell vonni mindazon felekezeteket, a melyeknek magyarsága kifogástalan, céljai, törekvései az államával azonosok: a nagy cél, a magyar népnevelés szolgálatá.

Az államosítási törekvések helyett segítségek fel minden arra való felekezeti iskola, fogjon kezét az állam az egyházzal s úgy az egyesített erők képesek lesznek arra, a mi szétforgácsoltán soha sem lesz elérhető: a magyar népnevelés megteremtésére.

Nagyméltóságú Miniszter Ur, Kegyelmes

Urunk! Egyesületünk minden egyes tagja átérzi a kérdés fontosságát, de érzi azt is, hogy a rendelkezésére álló anyagi erővel a nagy hazafias cél meg nem közelíthető.

Alázattal azért folyamodunk Nagyméltóságodhoz, kegyeskedjék oda hatni, hogy kath. iskoláink és mi kath. tanítók anyagilag fellejtsünk és a velünk egy célért szolgáló állami tanítókkal egyenlő fizetéshez juthassunk.

Az N. N. espereskerületi róm. kath. Tanító-Egyesület nevében és f. h. ö. . . -n tartott gyűléséből nyert megbízásból — stb.“

CSARNOK.

Az öreg hittérítő.

Irta: Pierre Loti.

Ott lenn, a szélső Kelet egyik országában, a szerencsétlen háború idején, több heti hajózás után a tengerpart egyik öblében állott egy nehéz páncélos hajó, zárallomásán.

Alig közeledtünk a szomszédos szárazföldre, melyen valószínűleg zöld hegysek vagy bársonysimaságú rizsföldek terültek el. A falvak és erdők emberei otthon maradtak, bizalmatlanul vagy ellenségesen indultak. Rekkendő hőség volt; az ég mindig szürkének látszott, mintha ölműködőnek takarták volna.

Egy reggel, az én őrségem alatt, az alkalmányos hozzám jön és így szól:

— Egy kis csónak van ott, kapitány, mely az öblől mélyebből jön s úgy látszik, mintha felénk tartana.

— Ah! És kik ülnek benne?

Mielőtt válaszolt volna, határozatlanul még egyszer beletekintett távcsövébe.

— Valami bonc-félet látok, kapitány, kínai vagy tudom is én miféle . . . Az ül ott hátul a csónakban.

Lassan, nesztelenül közeledett a csónak a mozdulatlan, meleg vizen. Egy sárga arcú fiatal leány, fekete ruhába öltözve, állva evezett és a kétes látogatót, ki ugyan az annami boncnak ruháját, fővegét és pápaszemét hordta, de szakállt viselt és arca éppenséggel nem volt ázsiai-nak mondható.

A hajóra lépett s franciául köszöntött engem felénk és nehézkes módon.

— Hittérítő vagyok, mondá, Lotharingiából származva, de harminc esztendő óta itt lakom egyik faluban, hat óra járányira innen, olyan vidéken, hol már az egész lakosság keresztény-nyé lett . . . Szeretnék a parancsnokkal beszélni, hogy segítséget kérjek tőle. A lázadók fenyegetnek bennünket és már nagyon közel vannak hozzánk. Összes híveimet fel fogják koncolni egész bizonyosan, ha nem kapunk gyorsan segítséget!

A parancsnok kénytelen volt megtagadni a segítséget. A mi emberünk és puskánk volt, azt mind elküldtük már más vidékre; éppen csak annyi matrózunk maradt, a mennyi a hajó őrzetére elkerülhetetlenül szükséges volt: valóban, nem tehetünk semmit a szegény hívőkért s át kellett őket engednünk a biztos pusztulásnak.

Most beállottak a rekkendő déli órák, a mindennapi bágyadság, mely megszakít minden életet. A kis csónak és a fiatal leány visszatértek a száraz földre és éppen eltűntek a part egészen szelvényen zöldjében és a hittérítő velünk maradt természetesen; egy kissé hallgatag volt, de nem panaszkodott.

Nem mutatkozott éppen nagyon szellemesnek ez a szegény ember a reggeli alatt, melyet megosztott velünk. Anyában már egészen annami lakós lett, hogy lehetetlen volt vele bármilyen beszélgetést folytatni.

Csak akkor lett élénkebb, mikor kávé után elővettük a szivarokat és ő francia dohányt kért, hogy megtömhessen vele a pipáját; hűsz év óta, mondá, nem volt része ebben az élvezetben. Végül, mentegetőzve a hosszú úttal, mely előtte állott, elszenderedett a pamlagon.

Ha meggondolja az ember, nem kicsiny dolog, hogy kétségkívül magunknál kell tartanunk több hónapon keresztül, egészen a hazába való visszatérésig, ezt a váratlan vendéget, a kit az ég küldött nekünk. Megvallom, minden lelkesedés nélkül jelentette neki végül egyikünk a parancsnok nevében:

— Tisztelendő Atyám, szobája készen áll.

Magától értetődik, hogy ön a mi vendégünk, egész addig, míg biztos helyen majd letehetjük.

Nem látszott megérteni a dolgot.

— De hiszen . . . én csak az estét vártam,

hogy egy kis csónakot kérjek önöktől és visszavitessem magam az öblől mélyébe. Az éjszaka beállta előtt, ki tudnak vinni Önök engem a szárazföldre, ugy-e bár? kérde nyugtalanul.

— A száraz földre! . . . És mihez kezd Ön a száraz földön?

— Nos hát visszatérek a falumba, mondá fenséges egyszerűséggel. Ön nem tudnék én itt aludni, hisz ezt megérték Önök . . . Ha ma éjszaka történnek a támadás!

Oh, hogy nőtt a mi szemünkben ennek az egyszerű, közönséges embernek alakja minden egyes szavára. Elragadtott kíváncsisággal vettük őt körül.

— De hiszen Önt fogják majd legkevésbé kimélni, tisztelendő Atyám!

— Oh, az csakugyan valószínű, válaszolt ő bámulatra méltó nyugalommal, mint egy ókori vértanú.

Hívei közül tizen várják a tengerparton, az éjszaka együtt mind visszafognak térsi a fenyegett faluba és azután majd — nos történjen meg az Isten akaratát!

És a midőn kérve-kérték, hogy maradjon, mert hiszen visszatérni oda a segítség megtagadása után annyit jelentett, mint a biztos halálba rohanni, és a kínai halál oly kegyetlen, oly szörnyű, megbotránkozott, makedul, rendíthetetlenül, de minden frázis és harag nélkül mondá:

— Én térítettem meg és Önök azt akarják, hogy elhagyjam őket, midőn üldözik hitőket. De hisz ezek az én gyermekeim, érték úgy-e bár?

Meghatottsággal rendelte el a parancsnok, hogy készítsenek elő egy csónakot és vigyék vissza a partra és mi mindnyájan hozzá mentünk, hogy megszűrjük a kezét elindulásakor.

Egész nyugodtan, ismét jelentéktelenné és szótlaná válván, levelet bízott ránk, egyik öreg lotharingiai rokona számára, ellátta magát egy kis adag francia dohányval s azután indult.

És mialatt a nap lenyugodott, mi hosszú ideig mély csöndben állottunk a fedélzeten s néztük, a mint tova tűnik a lomha, forró vizen ennek az apostolnak az alakja, ki egyenesen a szörnyű vértanú halál elébe indult.

A következő héten elvitorláztunk, nem tudom már hová, és az események, ezen időponttól kezdve szünet nélkül hánytak-vetettek bennünket egyik helyről a másikra.

Soha sem hallottunk többé hirt a hittérítőről és híveiről.

Franciából fordította: Gyárfás Elemér.

Pályázat.

A türkösi, róm. kath. iskolánál megüresedett k. tanítói állásra ezennel pályázatot hirdet az iskolaszék. Javadalom: 1020 korona különféle alapokból; szép lakás, kert, gazdasági épületek. A pályázati határ idő szeptember 15.

Türkös, 1903. aug. 20. Az iskolaszék nevében:

Agoston Ignác,
plebánus.

FELELTTE FONTOS

minden megőzödrára, minden állattulajdonosra, minden juh-, és sertésenyésztőre s minden kisgazdára! „Miként bizalom fel gyorsan sorstestemet?” „Miként lesz marháim gyorsan piacépes?” „Miként gyorsíthatom ökröim bizalmát?” „Mely szerrel érem el tehénemmel és kecskémmel a jobb tejlet és nagyobb tejletet?” „Mivel mozdítom elő növények marháim gyors felhővesztet?” „Mit kell használnom, hogy marham mindig egészséges legyen?”

Ez csak az által elérhető el, ha a takarmány vagy ital mellette vedjegyvel ellátott, törvényesen védett, sokoldalúlag kipróbált s a legmagasabb kitüntésekben részesített

Regensburgi „Étvágy” takarmányfűszer

vegyítették

A költsége ennek igen csekély és dúsan visszatorul, kapható minden nevesebb kereskedésben, vagy egyenest a cégnél:

MEISE LAJOS

mezőgazdasági készítmények gyára

————— SZÁSZSEBES. —————

Tájékoztató füzetek és utasítás ingyen szelődve. Raktárak minden oly községben, hol még eddig nincsenek felállítanak, mire úzeve sziveskedjék egyenest a fenti céghez fordulni.

Főraktár Gyulafehérvárt:

SCHLESINGER TESTVÉREK üzletében, Novák Ferencz-tér.

Használt tankönyvek bekötését a legolcsóbb árban eszközli Papp György könyvkötészete Gyulafehérvárt.

elhetővé teszi, hogy a szobák mázolás alatt és használtassanak, mivel a kellemetlen szag is lassu, ragadós száradás, mely az olajfestékek és az olajlaknak sajátja elkerültetik. E mellett használata olyan egyszerű, hogy kiki maga végezheti a mázolást. A palló nedves tárgygal feltörölhető, anélkül, hogy elvesztené fényt. Meg kell különböztetni

szinezett szobapalló fénymázt, sárgásbarnát és mahagonibarnát, mely akárcsak az olajfesték födi be a pallót s egyuttal fényt is ad. Ezért egyarant alkalmazható régi és új pallóra. Teljesen beföd minden foltot, korábbi mázolást, stb; van azután:

tiszta fénymáz (szinezetlen) új pallóra és parkettra: mely csupán fényt ad. Különösen parkettra és olajfestékekkel már bemázolt egész új pallóra való

Csak fényt ad, ennélfogva nem födi el a famustrát. **Postacsomag,** körülbelül 35 négyzög méter (2 közép nagyságú szobára való) 5 ft 90 kr. vagy 9 1/2 marka

A közvetlen megrendelések minden városban ahol raktáron vannak ide küldendők — Minta mázolások és prospektusok ingyen és bérmentve küldetnek A bevásárlásnál tessék jól vigyázni a cégre s a gyári jegyre, mivel azt a **több mint 35 éve létező gyártmányt sok fele utanozzák** és hamisítják, rossz és gyakran a célnak meg nem felelő minőségben hozzák forgalomba

Cristoph Ferenc a zalódi szobapalló fenylakk feltalálója és egyedüli gyártója. **FŐRAKTÁR:** **DAHINTEN VIKTOR** vaskereskedésében. GYULAFEHÉRVÁRT.

Hirdetmény.

A szovátai rkath. egyház tulajdonát képező több mint 1000 hold

bükkös erdő,

felsőbb egyházi jóváhagyás mellett, talajjal együtt, 1903. szept. 17-én, a plebánia hivatal helyiségében, nyilvános árverésen el fog adni. Zárt ajánlatok is elfogadhatnak.

A kikiáltási ár 10%-a bánatpénzül leteendő árverés megkezdése előtt és a vételár 60%-a a vásár megkötése után azonnal lefizetendő. Az eladandó erdőben 40—80 éves bükkfák vannak és szerencsés fekvésénél fogva mint vadászterület, páratlan a maga nemében. A vasut-állomástól alig 10, a községtől alig 3 km. távolságra kezdődik az erdő, mely bármikor megtekinthető. — Az érdeklődőknek bővebb felvilágosítással szivesen szolgál a plebánia hivatal.

Szováta, Maros-Torda m., posta helyt. Vasúti állomás Sövárád, (Kisküküllő völgye.)

Az ezredéves Országos kiállításon kiállítási éremmel kitüntetve, kitünő ízlésért és jeles munkáért.

CSUKA ANDRÁS

papi szabó, reverenda- és czimáda-készítő.

Az 1896. évi orsz. kiállításon a bihoros herceg-prímás rendeléseit állította ki. — 1877. óta készít papi és polgári ruhákat, birretum, pallium művezetumokat és ezimádákat stb.

Budapest, IV. Papnövelde-u. 8. I. 11. ajtó II. ud.

Cégemet a t. papság figyelmébe ajánlom, törekvésem oda lesz irányulva, hogy megrendelőimet jutányos árak mellett pontos és lelkiismeretes kiszolgálás által teljelsen kielégítek.

HIRDETÉSEKET JUTÁNYOS ÁRBAN KÖZÖL E LAP KIADÓ-HIVATALA.

Sürgöny: Blaskovits. Sokszorosan kitüntetve.

TEMPLOM FESTÉS.

Első országos művészeti és iparművészeti intézet Alapítatója 1887-ben.

BLASKOVITS BÁTÓRI MIHÁLY

Szabadka, VII. kerület, Erdő-sor 66. szám.

A főt. papságnak biboros hercegprímás úr ő eminenciája 67.898. szám alatt és Tolnai Festetich Tasziló gróf úr ő nagyméltósága által ajánlva. Az oktatást ő nagyméltósága Császka Gy. kalocsai érsek úr nagylelkű áldozatkészsége folytán olaszországi műfestők és műmárványozóktól nyertem

Templomfestés stilszerint, gipsz-márvány (stucco), keresztet aranyozása állvány nélkül. Templommeszelés eső által el nem mosható. **Oltárképek festése művész kiutaliban bámulatos olcsón.** Szegényebb egyházaknak 25% engedmény! **Elismerő nyilatkozatok rendelkezésre bocsájtatnak.**

Olajba oltárkép

magas centm.	50	70	90	100	125	160	180	220
korona	25.—	40.—	55.—	70.—	100.—	125.—	170.—	200.—

Egy életnagyságú arckép, mert örök hece van és egyszersmind szabadsz, továbbá előnyös nász-, név- és születésnap, vagy egyéb alkalmi és ünnepi ajándékol szolgál. — Ezeket az arcképeket bármilyen beküldött fénykép után a legfinomabb kiutaliban készítem el

Nagysága	25×32	35×45	55×65	65×80	75×110	85×125	100×150
	18	25	40	55	95	120	180

Poichromozott fa-szobrok,

aranyozott széllel

magas centm.	50	70	90	120	140	150	160	170	180	200
korona	30.—	40.—	50.—	100.—	135.—	150.—	170.—	185.—	240.—	390.—